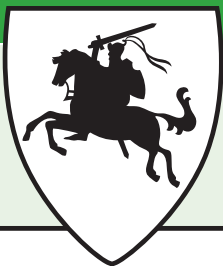

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Kazio Bradūno lietuviybės pamokos

Ateinančių metų pradžioje (vasario 11-ąją) švęsime Kazio Bradūno - vieno iš nedaugelio lietuvių nacionaliniu poetu verto vadintis poeto, neabejotino žemininkų kartos lyderio, didžio egzodo lietuvių vienytojo ir lietuviybės puoselėtojo - 100 metų jubiliejų. Šia proga poeto namuose apie iš K.Bradūno gautas lietuviybės pamokas kalbamės su jo dukra Elena BRADŪNAITE-AGLINSKIENE.

Rimvydas STANKEVIČIUS
„Respublikos“ žurnalistas

- Gal jau žinote, kaip poeto jubiliejus bus minimas? Gal 2017-ieji bus paskelbti Kazio Bradūno metais?

- Yra sakoma, kad, jeigu poetas deramai nepagerbiamas per savąjį šimtmetį, jis pasmerkiamas jau amžinai užmarščiai. Todėl jau veik metus kaip įmanyma stengiuosi, kad mano tėvelis poetas Kazys Bradūnas per savąjį jubiliejų neliktų užmirštas. Maironio lietuvių literatūros muziejus Kaune ketina surengti K.Bradūnui skirtą parodą, taip pat išleisti solidžią monografiją, apimančią ir poeto gyvenimą, ir jo kūrybą, kurioje gausu nuotraukų, laiškų faksimilių... Deja, knyga leidžiama nedideliu tiražu ir yra skirta bibliotekoms, mokslinėms įstaigoms, tad žmonės knygynuose jos nusipirkti negalės. Tačiau guodžia mintis, kad ta knyga per bibliotekas, Maironio muziejų vis dėlto bus pasiekiamas, nes, manau, joje besidomintieji ras nemažai vertingos medžiagos, pirmiausia - gausybę laiškų. Kai tėveliai, Lietuvai atgavus nepriklausomybę, pagrižo į ją iš JAV, tėtė parsiuntė čia visus laiškus nuo pat Vokietijos pabėgėlių stovyklos laikų iki susirašinėjimų su bičiuliais senatvėje. Tie laišukai visi dabar yra Maironio muziejuje Išeivių literatūros skyriuje, tad visi panorėję galės pasiskaityti ir jo susirašinėjimus su Alfonsu Nyka-Niliūnu, ir su daugybe kitų žymių kultūros veikėjų... Viliuosi, visa ta medžiaga vaisingai pasinaudos literatūros mokslininkai, studentai, rašydami savo tiriamuosius darbus, o gal susidomėjęs koks institutas ar leidykla išleis šiuos laiškus ir atskira knyga.

Lietuvos paštas ketina taip pat ir K.Bradūnui skirtą pašto ženklą būtent 2017 metų vasario 11-ąją išleisti, bet štai vargšas Domantas Vildžiūnas, kuris buvo laimėjęs konkursą sukurti šį pašto ženklą, mirė, taigi dabar net ir nebežinau, kaip čia bus...

Na, o poeto gimtojo Vilkaviškio rajono mokyklų moksleiviams pasiūliau dalyvauti kūrybiniame konkurse, kviesdama juos pagal K.Bradūno eilėraščius piešti, kurti dainas, teatralizuotus pasirodymus, net ir kompiuterinius žaidimus, įprasminant tai, kas jiems patiems yra brangu ir sava.

O ar bus skelbiami Kazio Bradūno metai - nežinau. Su Rašytojų sąjunga kalbėjau, man regis, jie šiuo klausimu jau kreipėsi į Kultūros ministeriją. Taip pat ketiname kreiptis

ir į naująją šalies Vyriausybę, kuri, viliuosi, nacionalinei kultūrai nėra abejinga.

Kaip žinome, 2017-ieji bus skelbiami Algirdo Juliaus Greimo ir Ievos Simonaitytės metais, bet juk vieni kitiems nekliudo - manau, į šią garbingą kompaniją tikrai tilptų ir K.Bradūnas.

Stasio Žumbio nuotr.

- Žvelgiant, kaip egzode tvarkėsi jūsų tėvelis ir jo karta, suima pavydas - atrodo, kad jie anapus vandenyno su savimi turėjo daugiau Lietuvos, nei šiandien mes turime čia, niekur neemigravę. Todėl globalėjančios Lietuvos kontekste itin smalsu paklausti, kaip jūsų tėvelis ir jo karta, net netekę tėvynės, sugebėjo išsaugoti ryšį su savo nacionalinėmis šaknimis.

- Tėveliai, kad ir kur būtų, kada kada ne akimirksniu nepaliovė sekę Lietuvos kultūrinio gyvenimo ir siejojęsi dėl lietuvių tautos likimo. Bėgdami nuo jau čia pat - Vilkaviškyje - siaučiančio karo, jie nespejo pasiimti veik jokių daiktų, pasiėmė tik tai, kas jiems atrodė svarbiausia: mama - savo tautinius drabužius, o tėtė - keletą knygų, tarp kurių - Maironio „Pavasario balsai“.

Na, o kai išvažiavę lietuviai atsidūrė pabėgėlių stovykloje Vokietijoje, penkeri metai bendrų vargų, bendro gyvenimo ir bendrų svajonių juos visus nepaprastai suartino, subūrė į tvirtą bendruomenę. Susibūrę, mąstydami apie savo ir savo vaikų ateitį toli nuo Tėvynės, nusprendė viską, ką brangino ir mylėjo Lietuvoje, išsaugoti - svetimoje žemėje bendromis jėgomis atkurti Lietuvos dvasią ir tęsti jos kultūrą. Šviesiausi protai susėdę nusprendė, jog svarbiausia išsaugoti gimtąją kalbą, stengtis kurti lietuviškas šeimas, steigti lietuviškas mokyklas, kurti ir skleisti lietuvių kultūrą. Taip at-

sirado šeštadieninės mokyklos su bendra švietimo programa, po truputį buvo atkurtos šokių grupės ir teatrai, berods net tokios draugijos kaip lietuvių gaisrininkų draugija... Vėliau, išsisklaide, kas Kanadoje, kas Australijoje, kas JAV - visi buvome auginti ta pačia dvasia, mokytis iš tų pačių vadovėlių, dainavome

tas pačias lietuviškas dainas, išpažinome tas pačias vertybes... Visa tai - būtent iš to dar Vokietijoje susibūrusio lietuvių šviesuomenės branduolio, iš tų svarstymų, kaip mums, lietuviams, reikės gyventi, norint išsaugoti savąją tapatybę.

- Akivaizdu, kad anuomet emigravo nemaža dalis Lietuvos šviesuomenės, jau turinčios suiformavusią tautinę sąmonę ir potencialią visą valstybės modelį atkurti. Bet kas juos tokius išaugino?

- Nepriklausomos Lietuvos laikų švietimo sistema ir jaunimo organizacijos, kurios buvo itin gyvybingos ir veiksnios. Labai gaila, kad šiandien iškarinę Lietuvą yra priimta apibūdinti tik per Antano Smetonos portretą ir vertinti ją atsižvelgiant į tai, ar simpatizuoja ji jo asmenybei bei politikai, ar ne. Tikrai būtų pravartu nūdienos lietuviams įdėmiau ne politiniu aspektu pastudijuoti anų laikų Lietuvą, viso labo per dvi dešimtis metų nepriklausomybės pasiekusią stublinamą daug. Apie tai, kaip per tokį trumpą laiką buvo sukurta tokia sąmoninga ir atsakinga visuomenė, šiandien mums pamokėlių, manau, net labai prireiktų.

- Pasaulis keičiasi, globalėja, todėl šiandien skaitydami K. Bradūno eilėraščius jau ir patys jaučiamės tokie pat žemininkai kaip jis - savosios žemės netekę tremtiniai, nors ir niekur neiš-

varyti. Ar ne metas būtų šiandien ir vėl lietuviams, kaip kitados jūsų tėtės kartai Vokietijos pabėgėlių stovykloje, susėsti draugėn ir, pasinaudojus dipukų jau išmėginta programa, iš naujo atkurti Lietuvą Lietuvoje?

- Labai taikliai pasakėte - šiandien mes taip pat esame tremtiniai, tik - dvasiniai, emigravę ne iš Lietuvos, bet iš savo pasaulėjautos ir kultūros bei pamiršę apie savo atsakomybę Tėvynei. Išties net gėda, bet taip esame nubukinę savo protelius, kad vietoj nacionalinės kultūros mieliau ryjame tą vartotojišką „kultūrą“, kuri, užuot turtinusi, žmogų apvagia, dvasiškai jį luošina. Primityviausias, bet kokio turinio stokojantis popas su savo „vertybėmis“ karaliauja televizijose, viešojoje kultūroje, visuomenės sąmonėje... Negi televizijų, kultūrinių institucijų, galų gale valstybės vadovai nepagalvoja, kad visa tai juk auklėja mūsų vaikus - ateities Lietuvą? Negi tikrai nebijome užauginti juos tik pilka, beasmene, lengvai manipuluojama mase? Visa ta vartotojiškumo, šlamšto ir popso epidemija man augant kaip tik siautė JAV. Mus nuo jos apsaugojo ne kas kitas, o būtent lietuviybė.

Manau, tikrai ne pro šalį būtų pasimokyti, pasisemti stiprybės iš mano tėvelio kartos, ir tėvelio jubiliejus - puiki proga ją, jos darbus ir idealus prisiminti. Atsiverskime ir dar sykį nuoširdžiai perskaitykime poetinį K.Bradūno palikimą - jo eilėraščiuose rasime ir aiškų atsakymą į šiandien taip dažnai užduodamą klausimą, ką reiškia žodis „tėvynė“, rasime ir visą tautinį dvasinį paveldą, ir visą lietuviybės programą.

Jeigu jo poezija išties dalyvautų mūsų dvasiniuose gyvenimuose, jeigu ji dažniau būtų skaitoma, dažniau skambėtų mokyklose, kultūriniuose renginiuose, tuomet dažniau susimąstytume, kas išties kiekvieno mūsų gyvenime yra svarbu, vertinga, šventa. Nagi, vardinkim kartu: tėvų žemė, kalba drauge su visais liaudies išminties ir tautosakos dalykais, papročiai drauge su tautos istorija, nacionaline pasaulėjauta ir morale... Visi šie dalykai, perduodami iš kartos į kartą, šimtus kartų yra perėję „marketingo testą“ ir, jeigu jau atėjo iki mūsų dienų, vadinasi, buvo verti išlikti. Negi tikrai tapsime ta generacija, kuri visa, kas šimtmečiais mums buvo kruopščiai kaupama kaip dvasinis palikimas, iškeis į visiškai nieko mums perduoti neketinančią „oh baby, baby, baby“?..

Beje, šis skaudus klausimas skirtas visai ne jaunimėliui, vartojančiam tokią „kultūrą“, o valdininkams, kultūrininkams, pedagogams - visiems mums, suaugusiems, kuriantiems erdvę, kurioje auga mūsų vaikai.

Esu antropologė, tad savomis akimis esu mačiusi, kaip miršta tautos ir jų kalbos indėnų rezervatuose, Havajuose... Pakanka, kad viena karta apleistų savo gimtąją kalbą, nusprendusi, kad ji prasčiokiška, nepraktiška, ir tęstinumas nutrūks negrįžtamai. Juk nacionalinė tapa-

tybė nėra paveldima genetiškai. Todėl vis dažniau šiandien Lietuvoje girdimi pasakymai: „O kokia nauda man iš tos lietuvių kalbos? Su kuo jau aš šiais laikais šiuolaikiniame pasaulyje ja šnekėsiuos?“ - man skamba kaip grėsmingi pavojaus signalai.

- Nuo šių klausimų kaip tik ir prasideda kalbos mirtis?

- Tėvelis mums su broliu Jurgiu vaikystėje šiuos dalykus išdėstė taip - ant lentos kreida nupiešė ilgą eilę žmogeliukų ir pasakė: „Šie žmonės kalba kinų kalba.“ Nupiešė kitą, vos trumpesnę, žmogeliukų eilę ir įvardijo juos kaip kalbančius angliškai. Toliau lenta pildėsi itališkai, ispaniškai, prancūziškai, vokiškai kalbančiais žmogeliukais ir tik pačiame lentos kraštelyje nupiešė penkis lietuviškai kalbančius mūsų šeimos narius. Tada nuo kiekvienos žmogeliukų eilės pradėjo trinti po du žmogeliukus kalbėdamas: „Štai nutrinu po du kalbančius kitomis kalbomis - ir žmogeliukų eilutės beveik nesutrumpėja, o dabar pasižiūrėkit, kas liktų, jeigu iš lietuviškai kalbančių ištrinčiau judu su Jurgiu...“

Mus, septynmečius, ši pamokėlė taip pribloškė, sukėlė tokią atsakomybę ir taip įsvarbino mums lietuviybės misiją, kad nuo tos dienos nei aš, nei brolis namuose daugiau neištarėme nė vieno angliško žodžio.

O štai eini šiandien per Vilnių ir graudu darosi pamačius vien angliškai rašytas iškabas. Amerikiečiai, čia atvažiavę, iš mūsų net juokiasi klausdami, ar tikrai svajojame būti kolonizuoti? Juk niekas nei Italijoje, nei Ispanijoje, nei Prancūzijoje šitaip nesielgia - jiems to neleistų tautinis orumas.

Liūdna, bet akivaizdu - nuo šlėktos ligos ligi šiolei taip ir nepasveikome. O dar liūdniau, kad nesupratome, jog šiandien itin svarbu, galbūt net svarbiausia mūsų tautai atsispirti tikslingai iš svetur siunčiamai propagandai, skelbiančiai, jog tautiškumas ir patriotizmas - blogis.

- Ką jau ten šlėktos - juk dar K.Donelaitis apie tą mūsų tautos ligą rašė. Matyt, tai amžinas mažos tautos nevisavertiškumo kompleksas - vis mėginti tapatintis su didesniais, stipresniais, turtingesniais?..

- Toks kompleksas neturi jokio loginio pagrindo, juk mažoje valstybėje ir ūkiškai, ir politiškai susitvarkyti lengviau. Be to, turime tai, ko didžiosios, turtingosios šalys neturi ir tik seilę varvina, - čia į valias laisvos žemės, žalias gamtos, švaraus vandens, tyro oro. O tuo, kad maži, pats metas išmokyti didžiutis. Savo unikalumu, autentiškumu, archajiškumu. Tuo, jog kalbame seniausia Europos kalba. Jeigu tai, kuo išties esame turtingi ir išskirtiniai, mums sukelia nevisavertiškumo kompleksą, o pasaulį tikimės sudominti tik kuo tiksliau jį mėgdžiodami, - su mūsų savivoka, taigi ir su bendrojo lavinimo mokyklų švietimo programa - tikrai kažkas negerai.

Kodėl apklausas laimi vieni politikai, rinkimus - kiti?

Kuo Jungtinės Amerikos Valstijos panašios į Lietuvą? Ir ten, ir čia visuomenės apklausoos suklydo prognozuodamos rinkimų rezultatus - JAV prezidentė turėjo būti išrinkta Hilari Klinton (Hillary Clinton), o pas mus neturėjo triuškinamos pergalės pasiekti „valstiečiai“.
Kodėl žmonės balsavo ne už tuos, kurie „laimėjo“ apklausas?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIO-NALINO PASIPRIEŠINIMO JU-DĖJIMO apskritojo stalo diskutavo Seimo narys Mindaugas PUIDOKAS, prof. Povilas GYLYS, filosofas Vytautas RUBAVIČIUS ir Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras Audrius BUTKEVIČIUS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Kodėl taip skiriasi sociologinių apklausų ir rinkimų rezultatai?

M.PUIDOKAS: Situaciją galiu vertint žvelgdamas net iš kelių varpinių. Pirmiausia kaip politologas, nes ilgą laiką, 12 metų, dėsciau Kauno technologijos universitete. Dabar esu Seimo narys. Stebint visą rinkiminę kovą buvo akivaizdu, kad apklausoos nevisiškai atspindėjo realią situaciją. Tų apklausų, kurias mes rengėme patys, rezultatai buvo kur kas geresni. Apklausas rengė jaunimas, neutralūs žmonės, todėl matėme visiškai kitokius skaičius.

Beje, dauguma kandidatų buvo kur kas geresni. Apklausas rengė jaunimas, neutralūs žmonės, todėl matėme visiškai kitokius skaičius.

► Suverenas atliko labai rimtą kraujo perpylimą politikoje. Tie, kurie realiai valdo procesus per dezinformaciją, yra nelaimingi

Povilas GYLYS
Profesorius

Net neabejojau, kad Kaune bus labai geri rezultatai. Aš vadovavau Kauno regiono rinkiminiam štabui ir buvau atsakingas už 9 apygardas. Žurnalistams dar pirmojo turo nakty sakiau, kad mes laimėsime aštuoniuose iš devynių apygardų. Jie manęs klausė, iš kur aš žinau, aš atsakiau, kad jeigu rinkėjų aktyvumas bus bent 38-40 proc., matysime tokius skaičius. Jeigu ateis dar daugiau, tada laimėsime visose 9-iose apygardose. Labai nedaug trūko. Kaip matėte, Gabrieliaus Landsbergio atotrūkis nuo mūsų kandidatės buvo labai nedidelis, ir jeigu aktyvumas būtų toks pats kaip per pirmąjį turą, ko gero, tas protesto balsas prieš G.Landsbergį ir Konservatorių partiją būtų nulėmęs, kad jam ir vienmandatėje apygardoje būtų buvę sunku laimėti. Tai grynai politologiniai apskaičiavimai, strateginiai dalykai.

Apie agentūrų „Vilmorus“, „Spinter“ duomenis galiu pasakyti, kad čia yra šiek tiek problematikos ir moksline prasme. Man visiškai neaišku, kaip pasirenkami tie 1105 respondentai. Jeigu ta imtis būtų tikslī ir būtų labai aiškiai paskirstyta pagal amžiaus grupes, pagal miestus, kaimišką auditoriją, manau, tokių skirtingų rezultatų nebūtų galėję būti.

Galima sakyti, mes žinojome, kad tikrai būsimė aukštai, bet tyrimų duomenys rodė kur kas žemesnius reitingus. Kitas darbas, kurį labai intensyviai darėme Kauno mieste, - lankėmės pas žmones. Tikrai ne vie-ną tikstantį žmonių aplankėme. Jau bendraujant net man netikėtai Kau-no miestas, kuris tradiciškai būdavo labiau palaikantis konservatorius, pakeitė įsitikinimus.

Beje, taip pat įtakos turėjo ir H.Klinton elektroninių laiškų skandalas, kai ji naudojosi ne valstybės serveriu. Prieš pat rinkimus buvo pateiktos papildomos saugumo tarnybos išvados.

G.JAKAVONIS: Per LRT laidą girdėjau: „Nesijaudinkite, dar yra vilties, H.Klinton laimės.“ Laidos vedėjai bandė formuoti nepalankią nuomonę apie D.Trampą... Bet lygiai taip pat formuojama nuomonė apie politines Lietuvos jėgas.

M.PUIDOKAS: Lietuvoje, manau, dalis žiniasklaidos tikrai nebuvu nusiteikusi, kad mes laimėsime. Nelabai norėjo tos mūsų pergalės, ir tai mums labai padėjo. Dalis laidų vedėjų gal ir nėra pozityviai nusiteikę mūsų atžvilgiu, bet mes gerbiame jų apsisprendimą. Kritika, manau, yra sveikas dalykas, kuris verčia pasitempti. Kita vertus, kritika, kuri nėra konstruktyvi, iš principo mūsų atžvilgiu veikia pozityviai, nes žmonės patys mato, kas yra kas. Tarkime, Seimo pirmininkas prof. Viktoras Prancietis yra žmogus, turintis ir kompetencijų, ir didelį patyrimą, ir diplomatiškas. O jeigu jis spaudžia-mas į kampą, ne visai pagrįstai tar-kuojamas po penkis sykius pakar-tojant tą patį klausimą, natūralu, kad tai lemia priešingą efektą. Ir tai mums labai padeda, mes už tai esame dėkingi.

Jūs minite apklausas, politologus. Dvaro. Aš atskirčiau - yra tikri politologai ir dvaro politologai, žurnalistai ir gal dalis politinio elito, kuris jam irgi priklauso. Teisėsauga kartais pasako savo žodį dalyvaudama politiniuose procesuose. Padaryta keletas žingsnių, o gal ir keliolika, kurie rodo, kad teisėsauga nėra abejinga politikai.

G.JAKAVONIS: Turite ome-nyje Rimvydą Valatką? **M.PUIDOKAS:** Apie R.Valatką atskira istorija. Manau, kad žmo-nės Lietuvoje yra išmintingi ir pa-tys susidaro nuomonę, kas yra kas. Mūsų pergalė ir buvo pasiekta, kad žmonės patys atsirinko, kas yra pe-lai, o kas - grūdai. Mūsų rinkiminė kampanija buvo vienintelė tokia Lietuvos istorijoje, pagrįsta vien pozityvu. Ty. siūlymais, o ne purvo drabstynu ar kritika, kalbėjimu apie praeitį. Praeities pakeisti ne-galime. Mes turime kalbėti apie da-bartį, apie tuos darbus, kuriuos rei-kia atlikti, kad ateitis būtų kitokia.

► Žmonės laikraščius tikrai skaitė. Beje, dauguma kandidatų buvo nutarę, kad tradicinės komunikacijos priemonės yra neveiksnios

Mindaugas PUIDOKAS
Seimo narys

G.JAKAVONIS: Kiek visuomenėje vyraujanti „politinio eli-to“ rankose esanti žiniasklaida veikia sociologinius tyrimus? **Matome SEB banko ekonomisto Gitano Nausėdos pavarde, kitas, bet PGylio, kuris yra įvairių pasaulinių ekonomistų kongresų dalyvis, nematau. Kažko-kios keistos atrankos...**

PGYLYS: Nesu profesionalas, bet stebiu viešąją erdvę ir matau jė-gą. Galbūt politinį kartelį, paprastai šnekanč, susitarimą, veikiantį pagal tam tikrą scenarijų siekiant tam tik-rų tikslų. Tame karteliniame susita-rime matau ne tik žiniasklaidą.

Jūs minite apklausas, politologus. Dvaro. Aš atskirčiau - yra tikri politologai ir dvaro politologai, žurnalistai ir gal dalis politinio elito, kuris jam irgi priklauso. Teisėsauga kartais pasako savo žodį dalyvaudama politiniuose procesuose. Padaryta keletas žingsnių, o gal ir keliolika, kurie rodo, kad teisėsauga nėra abejinga politikai.

Kaip viskas vyksta? Yra du modeliai - tikras demokratinis ir manipuliacinis. Tikrame demokrati-niame modelyje vienas aspektas yra aiškus - remiamasi teisinga in-formacija. Demokratija yra pagrįsta teisingumu, teisybe, tiesa. Ma-nipuliaciniuose režimuose yra ma-nipuliuojama dezinformacija. Ji ga-li būti pusiau tiesa, trečdalis tie-sos. Tada įtikimiau atrodo. Ir ži-

politikai neturi nieko bendra. Turiu galvoje apklausas. Kas yra ponas G.Nausėda? Jis yra bankų informacinis lobistas. Jis atstovauja ne valstybės, ne vieša-jam interesui, o bankų interesui. Ir jis yra reitinguose. Kadangi žmo-gus gana simpatiškas, gana protin-gas, jis tuose reitinguose užima gana aukštas vietas. O koks tikslas jį turėti? Kad jis gintų mano minė-tą interesą.

Grįžkime prie rinkimų. Mano manymu, tos sudėtinės kartelio da-lysys dalyvauja išskeldamos konser-vatorius, liberalus, daužydamos socidemus, dažnai su reikalu, Dar-nio partiją, „Tvarką ir teisingumą“. Ir ką jie pražiūsojo? Jie buvo be-veikie tikri, kad konservatoriai su liberalais bus naujoji dauguma. Bet kartelio dalyviai nepamatė daigo. Mažučio daigo, t.y. valstiečių ir ža-liųjų. Jis tik pradėjo dygti. Ką ten daužysi, kai kadencijos pabaigoje ten tik du Seimo nariai, o iš pra-džiū - vos vienas. Nėra į ką čia kreipti dėmesio ir daužyti, nes ne-buvo viešo objekto.

Ir žinote, ką padarė suverenas? Sako, gerbiamas elite, mes norime kitų žmonių. Gal suverenas ir nėra snaiperis politinė prasme, pažiūrė-sime, į ką jis čia pataikė. Bet vieną dalyką jis tikrai padarė. Atliko labai rimtą kraujo perpylimą politikoje. Pažiūrėsime, kuo tai virs. Aišku, kad tie, kurie realiai valdo procesus per informaciją, tiksliau, dezinformaciją, yra nelaimingi. Ir taip, kaip elgiamasi su naująja dauguma, ku-ri dar nieko nei gero, nei blogo ne-padarė, rodo, kad bus veiklama destruktvyviai. Paprastai yra perio-das - šimtas dienų, trys mėnesiai, pusė metų, - kai valdžiai leidžiama įsibėgėti. Juo labiau kad yra daug jaunų žmonių. Mano supratimu, jiems reikia leisti pradėti dirbti.

Manau, yra rimtų požymių, rodančių, kad yra kartelinis susitari-mas. Nežinau, kas už jo stovi, - dva-rių politologija, dvaro žiniasklaida, dvaro apklausoos, iš dalies teisėsauga.

V.RUBAVIČIUS: Man atrodo, kad visi tie žiniasklaidos pučiami ir bandomi pūsti skandalėliai, kurie siejami su naujais veidais, yra ap-

gailėtini. Jie rodo, kad mes neger-biame savo valstybės. Tarsi neno-biame jokių permainų. Ateina žmo-nės, jie gal ir menkiaui išsprugę, gal kol kas menkiaus susiorientuos tuo-se reikaluose, bet jie deklaravo kažkokias permainas. Ten visai ne-blogai surašyti dalykai, skauduliai, kuriuos reikėtų gydyti. Žiniasklaida irgi turėtų būti suinteresuota. Tie-siog paskatinti daryti, pabandyti mūsų valstybę išvesti iš tos jau įprastos lenktyniavimo su Rumu-nija pozicijos pagal visus „Euroba-rometro“ rodmenis. Kad ir kokios būtų naujos apklausoos, visada Ru-munija ir Lietuva kartu.

PGYLYS: Bulgarija. **V.RUBAVIČIUS:** Bulgarija jau kyla, mes liekame žemiau. Visuo-menės nuomonės formavimo, val-dymo ir t.t. šaknys yra gilesnės. Ko gero, net nėra aiškaus susitari-mo, bent jau tie susitarimai tarp elito grupių ir tarp galingųjų nėra pasirašomi.

Žmonės puikiai supranta, ko-kios čia yra pagrindinės gyvenimo taisyklės. Ką reikia palaikyti, kad iš to susikurtum savo gerovę, ko-kiu verslu užsiimdamas su kokiais politikais turėtum bendrauti. Tai tarsi natūralūs dalykai. Tie žmo-nės, kurie susiję su visuomeninės sąmonės valdymu, vadinamąją są-

riją“, „visuomenės sąmonės inžine-rija“ ir kurio tikslas buvo taip nukreipti visuomenės sąmonę, kad ji palaikytų verslui reikalingus da-lykus, amerikiečio E.Berneiso (E.Bernays) buvo išleistas dar 1928 metais.

Jis buvo vienas iš guru, kuris apjungė visą korporacinį Jungtinių Valstijų žiniasklaidos mentalitetą ir taip formavo savo veiklą. Žinias-klaidos mados, kurias mes vadiname laisvojo pasaulio madomis, visi įpročiai, iš kur jie ateina? Daugiau-sia iš Jungtinių Valstijų. Kaip tik iš ten ateina ir tas verslo supratimas. Ir žiniasklaidos verslo supratimas.

Reikia suvokti vieną dalyką, kad ne tik valdymas yra viešieji ry-šiai, žiniasklaida yra labai aiškus verslas, kitaip tariant, ten vy-rauja tam tikri verslo interesai. Pa-našūs kaip ir, pvz., reitingų agen-tūrų, kurios reitingavo bankus, didžiausias korporacijas ir suteik-davo joms vertinimą A + + +, o po mėnesio šios bankrutuodavo.

Kodėl visa tai buvo daroma? Yra glaudi sąsaja tarp tų, kurie reitinguo-ja, ir tų, kurie užsako tuos reitingus, nes norint gauti gerų užsakymų rei-kia tinkamai reitinguoti. Ir iš to laimi visi. Laimi tol, kol kas nors bankru-tuoja. Bet bankrutavimas tam sluoksniui irgi nėra pražūtingas.

monės inžinerija, yra ir gana gerai apmokyti, ir turintys gilias tokios veiklos verslo tradicijas. Čia derė-tų prisiminti, kad pirmasis oficialus toks vadovėlis, kuris buvo pavadin-tas „Propaganda, arba Kaip valdyti visuomenės sąmonę“, kuriame jau buvo įvestos tokios sąvokos kaip „viešieji ryšiai“, „sąmonės inžine-

minkime 2008-ųjų krizę), kurie bankams buvo įkeitę savo būstus. Grįžkime prie viešųjų ryšių, tų vyksmų, kuriuos mes matome ži-niasklaidoje. Ir žiniasklaida, ir por-talai yra *mainstrimas*. *Mainstrimas* turi tam tikrą ideologinį pagrindą nuo LDK iki europėizacijos tabu. Tik pradėk kalbėti apie valstybę, tuoj pat būsi nacionalistas, o jeigu dar pakalbėsi apie šeimą, būsi ir ho-mofobas, ir t.t. Visas tas rinkinys yra toks pat *mainstrimas* valdant visuo-menės sąmonę. Apšaukiant vienus, visuomenei formuojamas pozityvus požiūris į tam tikrus dalykus, į ką turėtų būti orientuota visuomenė.

Jeigu kalbame apie kur kas aiš-kesnes, sociologines, apklausas, tai daugelis dalykų ten mums nelabai pastebimi ir žinomi. Nuo ko tai pri-klauso? Čia jau buvo paminėta jungtis 1105.

G.JAKAVONIS: Tai pabėgė-lių skaičius.

A.BUTKEVIČIUS: Mes kal-bame apie politinio spektaklio konstravimą. Jame ir žiniasklaida, ir tyrėjai atlieka tam tikrą vaidme-nį. Jeigu tu užsiimi tuo konstravi-mu, tai tu iš anksto skirstai vaidme-nis, iš anksto rašai tekstus, iš anks-to žinai, koks vyksmas atves iki tavo norimo rezultato. Kolegą pa-minėjo vieną iš vadovėlių, parašytų praeito amžiaus trečiajame dešimt-metyje, kuris leistų vertinti...

VRUBAVIČIUS: Ilgą tradiciją. **A.BUTKEVIČIUS:** Ilgą tradi-ciją. Aš norėjau pasakyti, kad dar XIX šimtmečio viduryje G.Lebo-nas parašė minios psichologijos studiją. Pavertė ją populiariausia knyga, kuri gulėjo ant Lenino, ant Stalino stalo ir ant vokiečių nacio-nalsocialistų lyderių stalų. Ką tai rodo? Kad galimybė daryti bet ko-kiomis priemonėmis įtaką žmo-nėms ir masei yra pagrindinis po-litikų uždavinys. Čia reikėtų at-

► Kiek „politinio elito“ rankose esanti žiniasklaida veikia sociologinius tyrimus?

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

kreipti dėmesį į dar vieną labai juo-ginę dalyką - kad demokratijos ar pseudodemokratijos, su kuriomis susiduriame, kaip tik yra orientuo-ja, ir tų, kurie užsako tuos reitingus, nes norint gauti gerų užsakymų rei-kia tinkamai reitinguoti. Ir iš to laimi visi. Laimi tol, kol kas nors bankru-tuoja. Bet bankrutavimas tam sluoksniui irgi nėra pražūtingas.

► Tik pradėk kalbėti apie valstybę, tuoj pat būsi nacionalistas, o jeigu dar pakalbėsi apie šeimą, būsi ir homofobas

Na, kas yra bankrotas? Nėra taip, kad bankų valdytojai, pagrindi-niai akcininkai netektų savo as-meninio turto. Jie savo turto neru-zikuoja. Rizikuoja vidutinės ir že-mesnės klasės amerikiečiai (pri-

nigus. Bus lobistai, bus bankai, ku-rie stengsis išvesti į mediją savo pagrindinius atstovus. Kad ir kaip būtų keista, sociolo-gai daugiausia uždriba ne iš politinių tyrimų. Labai dažnai politiniai tyri-mai jiems yra tik būdas parodyti sa-lyke, labiau išviešinti. Bet iš esmės sociologiniai tyrimai atliekami sie-kiant įvesti į rinką vienus ar kitus produktus, išsiaiškinti, kokių aspek-tų reikia rodyti vieną ar kitą produk-tą. Galų gale toks buvo sociologinių tyrimų atsiradimo tikslas.

► Visuomeninė žiniasklaida, daranti įtaką žmonių nuomonei, turėtų būti pavaldi Vyriausybei, kaip pavaldžios ginkluotosios pajėgos, specialiosios tarnybos

Audrius BUTKEVIČIUS
Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras

Tarp kitko, Jungtinėse Valstijo-se irgi apklausiamą ne ką daugiau nei tūkstantis žmonių bandant iš-siaiškinti tų 300 mln. nuomonę. Panašiai, kaip daroma Lietuvoje. Tik tada, kai paaiškėjo, kad konkre-čiai prekei įvertinti, kaip ji funkcio-nuos rinkoje, to skaičiaus užtenka, buvo padaryta prielaida, kad to taip pat užtenka ir kur kas sudėtinges-niam procesui. T.y. įvertinti, kaip šioje rinkoje funkcionuos politikas ir politinės idėjos arba net politinių idėjų kompleksai.

Mano požiūriu, tai ir yra pa-grindinė problema. Nes vienas da-lykas yra parduoti kojines, o kitas dalykas yra parduoti politinę idėją, netgi politinių idėjų visumą. Juk žmonės niekuo nerizikuoja atsaky-dami į klausimą, pirks mėlynas ko-jines ar raudonas, bet jie puikiai apskritai suinteresuotos turėti kiek galima mažiau medijų. Jos kuo puikliausiai verčiasi turėdamos šauklus, žynius, kurie atėję į aišk-tę perskaito valdovo tekstą.

Demokratijai būdingi kiti val-dymo mechanizmai. Pradėkime nuo tos vietos, kur demokratija gi-mė. Nuo Atėnų. Ten taip pat buvo manipuliuojama viešąja nuomone. Tam tikslui buvo pastelkiami tam tikri asmenys, kurie veikė minioje ir sklaidė informaciją, kurie naudo-jo to meto viešąsias informavimo priemones. Lygiai tas pats buvo ir Romoje. Ir tas garsusis žaidimas, per kurį buvo valdoma minia, taip pat galėjo veikti tiktai ten, kur eg-zistuoja rinkimų mechanizmas.

Noriu atkreipti dėmesį į tai, kad jeigu mes priimame rinkimus kaip pagrindinį būdą atvesti ką nors į valdžią, nori nenori, visi šitie ma-nipuliaciniai mechanizmai vyks. Ir bus žmonės, kurie už tai gaus pi-

gykyko.

A.BUTKEVIČIUS: Gali duo-ri ženklą ar nuorodas. Todėl noriu pasakyti, kad dirbti sociologu labai sunku. Jis nežino, kas gali įvykti per tą laiką tarpą nuo paskutinio tyrimo iki to laiko, kol ateis žmo-gus prie balsadėžės. Tai vienas da-lykas. Kaip paprastai, per tą pasku-tinį periodą, į kurį mes visi tuo po-litinio spektaklio konstravimu už-simantys ir taikomes, per tą mo-mentą vyksta labai daug dalykų.

Antras dalykas, kaip sociologas formuoja klausimą. Tai, ką mes gir-

dime, labai dažnai yra atsakymas ne į tą klausimą, kuris buvo užduo-tas sociologiniuose tyrimuose.

PGYLYS: Aš sutinku su tuo, kad iš dalies pas mus vyksta ma-rioniečių teatras, kad yra režišie-riai, yra lėlininkai ir yra lėlės. Spektaklis buvo, aš tą labai ryškiai mačiau jau nuo am rudens, kai bu-vo keliamos tam tikros bylos ir bu-vo norima, kad išnyktų kai kurios partijos. Kai kurios ir išnyko. Aiš-ku, jeigu turi galingą žiniasklaidą, galingus informacinius centrus, jeigu turi savo rankose dalį polito-logų ir akademinių sluoksnių, dar jeigu ir teisėsauga dalyvauja, gali gauti rezultatą. Bet aš jaučiu, kad suverenas į tą situaciją sureagavo gana išimtingai. Kadangi nei už tuos norėjo balsuoti, nei už tuos, intuityviai balsavo už mažai žino-mą, bet konstruizuotą, neblogai rinkiminės kampanijos metu dir-busių jėgą. Vadinasi, ir suverenas sako: tegul jie pabando.

A.BUTKEVIČIUS: Viešajai nuomonei formuoti paleidžiami įvai-rūs mechanizmai. Žiniasklaida yra vienas iš šitų mechanizmų. Visiškai natūralu, kad toks viešas mecha-nizmas, darantis įtaką žmonių nuomo-nei, turėtų būti pavaldus taip pat ir Vyriausybei, kaip jai pavaldžios gin-kluotosios pajėgos, vidaus reikalų sistema, specialiosios tarnybos. Tai būtų bent jau sąžininga. Nes šiaip bandyti aiškinti, kad tai yra kažkoks savarankiškas, būtinai objektyvus, kovojantis dėl tam tikrų vertybių šitoje visuomenėje išsaugojimo da-rinys, toks kaip žiniasklaida, ir netgi politinių idėjų visumą, - tie-siog naivu. Valstybė turėtų sukurti savą žiniasklaidos mechanizmą, gal-būt toki, kokį yra sukūrusi Rusija, kaip „Russia Today“, ar Didžioji Bri-tanija, kaip BBC.

PGYLYS: Norėčiau baigti op-timistine gaida. Aš sutinku su tuo, kad iš tikrųjų *mainstrimas* šiandien labai stiprus, bet matau ir kita. Ne tik Lietuvoje, bet ir Europoje for-muojama *mainstrimui* besipriešinan-ti jėga ir ji jau įgauna kontūrus, ga-lią. Beje, JAV buvo du ne *mainstri-mo* politikai: tai B.Sandersas iš kai-rės ir iš dešinės - D.Trampas. Būtų įdomiausi rinkimai, jeigu būtų su-sirungę D.Trampas ir B.Sandersas. Aš matau šviesą tunelio gale ir ma-nau, kad galbūt po kurio laiko mes natūraliai grįšim į balansą.

Parengė Jovita MILAŠIENE

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje w.suzalgiuru.lt